

Klimaet i dansk udenrigspolitik

AF KJELD RASMUSSEN

SLAGMARK #73
SIDER: 245-249

I januar 2016 afslørede Peter Taksøe-Jensen i et interview i *Politiken*,¹ i hvilken retning hans overvejelser går, hvad angår den fremtidige danske udenrigspolitik, og i de følgende dage kommenterede en lang række politikere og eksperter Taksøe-Jensens udtalelser. Én af Taksøe-Jensens formuleringer var særligt i fokus i kommentarerne: Den drejede sig om, at dansk udenrigspolitik i fremtiden bør fokusere på særlige 'nationale interesser', og at vores involvering i problemer af begrænset 'national interesse' skal nedtones. Et konkret eksempel var, at der skal være mere fokus på Arktis og mindre på 'Palæstina-konflikten'. Hvad dette betyder i relation til klimapolitikens placering er ikke umiddelbart indlysende, og det er ikke let at gætte, hvad Taksøe-Jensens taskforce når frem til. Udgangspunktet for dette indlæg er således *ikke* en antagelse om, at Taksøe-Jensen vil foreslå nedprioritering af klimaproblemstillinger i dansk udenrigspolitik. I stedet vil jeg fokusere på argumenter for at styrke klimapolitikens placering i dansk udenrigspolitik og pege på, hvordan det kan og bør gøres. Nogle af disse argumenter falder givetvis ind under Taksøe-Jensens kategori 'nationale interesser' i gængs forstand, andre kræver, at dette begreb udvides i forhold til Taksøe-Jensens fortolkning, som den fremgår af interviewet i *Politiken*.

I relation til klimapolitik er fortolkningen af 'nationale interesser' imidlertid vanskelig. Hvis særlige danske (og arktiske) interesser skal prioriteres, vil det så betyde, at vi skal forøge vores drivhusgas-emissioner, fordi vi, som nation og rigsfællesskab, derved vil opnå økonomisk gevinst, i hvert tilfælde på kort sigt? Nej, vel? Et stabilt klimasystem er et fælles globalt gode, men konsekvenserne af klimaforandringerne er særdeles ulige fordelt. Hvis lande, der har fordele (eller kun mindre ulemper) ved

klimaændringer, kun forfølger snævre nationale interesser i klimaforhandlingerne, vil det være umuligt at gennemføre effektive globale reduktioner i udledningerne, og de indirekte konsekvenser af dette (fx store flygtninge- og migrantstrømme) vil ende med at skade alle. Et klassisk *tragedy of the commons*-problem. Det samme kan siges om bekæmpelse af global forurening, fattigdom, tab af biodiversitet og pandemier (problemer, der i varierende grad hænger sammen). Fortolkning af, hvad 'nationale interesser' vil sige, må nødvendigvis tage disse globale sammenhænge alvorligt, og det kan godt tænkes at indebære, at vores indsats i dele af verden, der forekommer at falde uden for vores snævre 'nationale interesser', vil være særdeles rationelle og nødvendige. En omkostningseffektiv indsats for at begrænse de globale klimaændringer vil indebære, at Danmark, i lighed med resten af den rige del af verden, skal hjælpe fattige lande med at undgå at basere deres økonomiske vækst på fossil energi. Det stiller krav til vores udenrigspolitik, til vores tilstedeværelse i disse lande og til fremme af private danske investeringer i de fattige landes energisektorer.

En række argumenter for at prioritere klimaproblemstillinger i dansk udenrigspolitik kan gives:

Nok er de danske emissioner absolut set små, men de er faktisk store pr. indbygger. De er endnu større, hvis der tages højde for, at en stor del af vores forbrug giver anledning til betydelige emissioner dér, hvor varerne produceres. Udregnet på denne måde er de danske emissioner pr. indbygger helt oppe i toppen af ranglisten. Selv med den lovede 37 pct. reduktion i drivhusgas-emissionerne (relativt til 1990-niveaue), vil vi stadig ligge meget højt. Vi vil have svært ved at overbevise resten af verden (herunder EU) om en 'solidarisk' tilgang til reduktion i emissioner, så længe det er tilfældet. Etisk er situationen svær at forsvare.

Som de internationale reaktioner på den danske tilbagetrækning ved COP 21-forhandlingerne i Paris viste, så vil den goodwill, som Danmark måtte have opbygget som foregangsland på klimaområdet (berettiget eller ikke-berettiget) hurtigt være tabt, hvis ikke en progressiv klimapolitik igen bliver en tydelig del af dansk udenrigspolitik. Denne goodwill har åbenlyst været til fordel for Danmark, også handelsmæssigt.

I det omfang nedprioriteringen af klimaområdet skaber usikkerhed omkring den fremtidige satsning på vedvarende energi, og det har den gjort, vil den være til skade for den store og hastigt voksende del af dansk erhvervsliv, der satses på den

sektor. Derfor er det ikke overraskende, at reaktionerne fra dansk erhvervslivs side har været negative.

Hvor klimaændringerne på kort sigt måske ikke medfører de store økonomiske tab i Danmark, og en del gevinster måske kan opveje disse tab, så holder dette regnestykke ikke, hvis det anskues i et længere tidsperspektiv. Især vil havspejlsstigningerne i høj grad påvirke Danmark. Skulle klimaændringerne fx medføre en hel eller delvis nedsmeltning af Grønlands indlandsis vil havspejlsstigningen være i størrelsesordenen 5-7 meter om nogle hundrede år, og når vi har passeret et givet *tipping point*, vil vi ikke kunne stoppe det. I mange økonomiske analyser er dette effektivt undertrykt, fordi man anvender 'diskontering', hvilket indebærer at alle konsekvenser, der ligger mere end 50 år ude i fremtiden, tæller forsvindende lidt i regnskabet.

Der er yderligere ét felt, hvor klimaet spiller en hastigt voksende rolle, og det er på det sikkerhedspolitiske område. Udtalelser fra en lang række fremtrædende globale aktører, såsom Ban Ki-moon, Barack Obama og Angela Merkel, betoner, at klimaforandringerne kan give anledning til sikkerhedspolitiske udfordringer af store dimensioner. Gennem hvilke mekanismer dette formodes at ske, er der mange meninger om, men der er enighed om, at store strømme af flygtninge/migranter inden for og – især – mellem lande forventes at spille en væsentlig rolle. Tal på flere hundrede millioner (i 2050) nævnes. I lyset af de store politiske og økonomiske problemer Europa aktuelt har med at håndtere flygtningestrømme af langt mindre omfang, er strømme i den størrelsesorden skræmmende. Denne 'sikkerhedsliggørelse' af klimaændringerne har været undervejs over de sidste år, markeret af flere rapporter om emnet. Uanset om grundlaget for sikkerhedsliggørelsen af klimaændringer antastes af forskere, der ikke kan finde meget belæg for en sammenhæng mellem væbnede konflikter og klimaændringer, er udsigten til omfattende konsekvenser, fx i form af havspejlsstigninger, der vil true tætbefolkede, lavtliggende kystområder, floddeltaer, storbyer og østater, tilstrækkeligt til at udløse frygt for store flygtningestrømme. I en bredere forstand af 'sikkerhed', der også omfatter humanitære katastrofer i forbindelse med stærkere cykloner i kombination med havspejlsstigninger, er denne bekymring for klimaforandringernes sikkerhedsmæssige konsekvenser vanskelig at afvise som ubegrundet, selvom det altid vil være svært éntydigt at bevise, at en given hændelse er 'forårsaget' af klimaændringer. I lyset af dette er det svært at se, at dansk udenrigspolitik ikke skal tage klimaændringer i betragtning og eksplicit forholde sig til, hvordan destabilisering af lande og hele regioner skal undgås. Andre sider (end havspejlsstigningerne) af

klimaændringerne kan tænkes at have tilsvarende effekter, herunder yderligere forarmelse af en række lande i Afrika pga. tørke, der vil undergrave både fødevarerikkerheden for indbyggerne og staternes økonomi. Lande i Nordafrika og Sahel-bæltet nævnes ofte med større eller mindre ret i den forbindelse. En tredje mulig kausal kæde af sikkerhedspolitisk relevans er forbundet med forøget konkurrence om muligt reducerede (eller anderledes fordelte) vandressourcer i transnationale flodbassiner, som fx Nilen, Eufrat og Mekong.

Hvis det således kan argumenteres, at klimaændringer er et politikområde af presserende vigtighed, indebærer det så, at det er et fejltrin ikke mere eksplicit at inkludere det i kommissoriet for Taksøe-Jensen? Det kunne hævdes, at det faktum, at klimaproblematikken er så dybt integreret med en række andre dele af udenrigspolitikken, betyder, at det automatisk vil komme med, når Taksøe-Jensen forholder sig til disse andre områder. Hvis Taksøe-Jensen således forholder sig til de udenrigs-/sikkerhedspolitiske aspekter af Danmarks energiforsyning, til de humanitære og sikkerhedspolitiske aspekter af øgede strømme af 'klimaflygtninge/-migranter', de handelspolitiske aspekter af at satse på vedvarende energiteknologi og de udviklingspolitiske aspekter vedrørende bekæmpelse af fattigdom i Afrika, er hovedindholdet i en klimapolitik dermed dækket ind? Mit svar til dét spørgsmål ville være 'kun delvis'. Med følgende argumenter:

Tidsskalaen for klimaændringer er meget længere end for de nævnte politikområder. Den fulde effekt af de aktuelle og forventede fremtidige emissioner vil efter al sandsynlighed række hundreder af år ud i fremtiden, især hvor det drejer sig om havspejlsstigninger og påvirkninger af økosystemer (og hertil knyttede tab af arter/biologisk diversitet).

Visse effekter af klimaændringerne vil sandsynligvis være irreversible (på 'samfundsmæssigt relevante tidsskalaer'), dvs., at der ikke vil kunne rettes op på forsømler, sådan som det ofte vil være muligt på andre områder. Mange økonomiske analyser af klimaændringernes omkostninger kommer til kort præcis på dette felt.

Meget langsigtede teknologiske udviklingstendenser er afgørende for, hvad en hensigtsmæssig politik på klimaområdet vil bestå i. Disse udviklingstendenser er i nogen grad styret af de politiske tiltag på energi- og klimaområdet, som vindkraftudviklingen i Danmark er et markant eksempel på, men de rækker langt ud over de mere kortsigtede handelspolitiske overvejelser over, hvor 'Danmark kan tjene penge på grøn omstilling'.

Selvom det måske i konteksten virker upassende, vil jeg heller ikke afholde mig fra at begrunde nødvendigheden af en eksplicit, langsigtet udenrigspolitik på klimaområdet med et helt andet argument: Det er i mine øjne et etisk imperativ at gribe fat i klimaforandringerne. Som både Ban Ki-moon, Obama og andre understregede ved COP 21 i Paris er vi forpligtede over for kommende generationer og over for de udviklingslande som må bære de store omkostninger.

En nyorientering af vores udenrigspolitik, der tager klimaændringerne alvorligt, må således tage i betragtning, at:

- de største udfordringer, vi må adressere, er globale, ikke nationale
- klimaændringerne er tæt sammenknyttet med en lang række andre, ligeledes globale, udfordringer
- disse udfordringer har en tidshorisont der er meget længere, end hvad der er tilfældet for stort set alle andre politikområder
- vores lands og vores generations forpligtelser over for resten af verden og kommende generationer må respekteres

NOTER

- 1 Jakob Hvide Beim. (2016, 19. januar). Peter Taksøe-Jensen: Der er behov for yderligere fokusering og prioritering. Både geografisk og tematisk. *Politiken*. Hentet fra <http://politiken.dk/indland/ECE3022854/peter-taksoe-jensen-der-er-behov-for-yderligere-fokusering-og-prioritering-baade-geografisk-og-tematisk/>

